

رابطه سبک‌های اسنادی و هویت با مسئولیت‌پذیری: نقش میانجی ادراک شایستگی

تاریخ دریافت مقاله: 1403/6/10 تاریخ پذیرش نهایی: 1403/10/17

نسرین مظفرثانی آذر^{1*}، تورج هاشمی نصرت آباد²، فاطمه نعمتی سوگلی تپه³

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: چالش‌های اجتماعی و تحصیلی امروزی اهمیت بررسی عوامل مؤثر بر مسئولیت‌پذیری را افزایش داده است. این پژوهش با هدف تعیین نقش واسطه‌ای ادراک شایستگی در رابطه بین سبک‌های اسنادی و هویت با مسئولیت‌پذیری انجام گرفت.

روش: این پژوهش، با توجه به اهداف، از نوع بنیادی و با توجه به شیوه جمع‌آوری داده‌ها از نوع توصیفی - همبستگی و با توجه به زمان، از نوع مقطعی بود. جامعه آماری شامل دانشجویان دانشگاه تبریز در سال تحصیلی 1402-1403 بود که از میان آن‌ها 378 نفر به صورت تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس کنترل درونی و بیرونی راتر (1966)، پرسش‌نامه سبک هویت برزونسکی (1992)، پرسش‌نامه ادراک شایستگی هارتر (1982) و پرسش‌نامه مسئولیت‌پذیری گاف (1986) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که سبک اسناد درونی و هویت اطلاعاتی و هنجاری تأثیر مثبت و معناداری بر مسئولیت‌پذیری و ادراک شایستگی داشتند، درحالی‌که سبک اسناد بیرونی و هویت اجتنابی تأثیر منفی و معنادار نشان دادند ($p < 0/05$) همچنین، اثر غیرمستقیم سبک اسناد درونی، سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری بر مسئولیت‌پذیری به واسطه ادراک شایستگی مثبت و معنادار است ($p < 0/05$) و اثر غیرمستقیم سبک اسناد بیرونی و سبک هویت اجتنابی بر مسئولیت‌پذیری به واسطه ادراک شایستگی منفی و معنادار است ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: تقویت سبک‌های اسناد درونی و هویت‌های اطلاعاتی و هنجاری با افزایش ادراک شایستگی، مسئولیت‌پذیری را ارتقا می‌دهد، درحالی‌که سبک‌های اسناد بیرونی و هویت اجتنابی این ویژگی را تضعیف می‌کنند. یافته‌ها بر اهمیت عوامل روان‌شناختی در برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای تأکید دارند.

کلمات کلیدی: سبک‌های اسنادی، سبک‌های هویت، مسئولیت‌پذیری و ادراک شایستگی

1. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

*نویسنده مسئول: nasrin.sani.azar@gmail.com

2. استاد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

3. دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

*این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده نسرین مظفرثانی آذراست.

The Relationships Between Attributional Styles and Identity with Responsibility Through Mediating Role of Competence Perception

Received: 2024/08/31

Accepted: 2025/01/06

Nasrin Mozafar Sani Azar^{*1}, Touraj Hashemi Nosrat Abad², Fatemeh Namati Sogli Tapeh³

Original Article

Abstract

Introduction: In light of increasing social and academic challenges in modern societies, understanding the factors that influence responsibility has become crucial. This study aimed to explore the mediating role of competence perception in the relationships between attributional styles, identity, and responsibility.

Method: This fundamental study adopted a descriptive-correlational design and was conducted cross-sectionally. The statistical population consisted of students from the University of Tabriz during the 2022–2023 academic year. A sample of 378 participants was selected using random cluster sampling. Data were collected using the Rotter Internal-External Locus of Control Scale (1966), the Berzonsky Identity Style Inventory (1992), the Harter Perceived Competence Scale (1982), and the Gough Responsibility Scale (1986). Structural equation modeling (SEM) was used for data analysis.

Results: The results indicated that internal attribution styles, as well as informational and normative identity styles, had a significant positive influence on both responsibility and competence perception. In contrast, external attribution styles and avoidant identity styles negatively and significantly affected these variables ($p < 0.05$). Furthermore, the indirect effects of internal attribution styles and informational and normative identity styles on responsibility, mediated by competence perception, were positive and significant ($p < 0.05$). Conversely, the indirect effects of external attribution styles and avoidant identity styles on responsibility, mediated by competence perception, were negative and significant ($p < 0.05$).

Conclusion: The findings suggest that fostering internal attribution styles and informational and normative identity styles, along with enhancing competence perception, can promote responsibility. On the other hand, external attribution styles and avoidant identity styles may hinder this trait. These results underscore the importance of psychological factors in designing educational and counseling programs aimed at cultivating responsibility.

Keywords: Attributional Styles, Identity Styles, Responsibility, Competence Perception.

1 Master of General Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran

*Corresponding Author: nasrin.sani.azar@gmail.com

2 Professor, Department of Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran

3 Associate Professor, Department of Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran

مقدمه

انسان در طول زندگی خود به اتفاقات اطرافش واکنش‌های مختلفی نشان می‌دهد. این واکنش‌ها بسته به برداشت او از خود و اهمیت آن امور، متفاوت است. بر پایه این برداشت‌ها، ممکن است فرد حس وظیفه‌شناسی و مسئولیت‌پذیری نسبت به خود و دیگران پیدا کند یا چنین احساسی در او شکل نگیرد. مسئولیت‌پذیری به عنوان یک ویژگی شخصیتی، نقش مهمی در روان‌شناسی و رفتار فرد دارد و در رفتارهای اجتماعی تأثیرگذار است (مرادی و پرندین، 1399). این مفهوم به عنوان یک فرآیند از سال‌های ابتدایی کودکی باید در فرد شکل بگیرد تا بتواند در مواجهه با وظایف مختلف در مراحل گوناگون زندگی، با رویکردی مسئولانه عمل کرده و در تعاملات اجتماعی خود تأثیرگذار باشد (جلیلی غلامی، عرب هاشمی و صباغ حسن زاده، 1403). همچنین مسئولیت‌پذیری به بهبود احساسات و کیفیت زندگی فرد کمک می‌کند و او را از فرار از وظایف تحصیلی، شغلی و اجتماعی بازمی‌دارد. این ویژگی به تقویت استقلال فردی، عملکرد تحصیلی و مشارکت‌های اجتماعی کمک می‌کند و در درمان‌های روان‌شناختی نیز نقش مهمی دارد. طبق نظریه واقعیت‌درمانی، بیماری‌های روانی ناشی از عدم مسئولیت‌پذیری هستند و هدف اصلی درمان‌ها، توانمندسازی افراد برای پذیرش مسئولیت و آزادی است. بنا به تعریف، مسئولیت‌پذیری به عنوان یک تعهد درونی، افراد را به عملکرد بهتر در فعالیت‌هایشان ترغیب می‌کند (طیباری کلجاهی، پناه علی و آزموده، 1401). نظریه وجودگرایی مسئولیت‌پذیری را یک امر وجودی می‌داند که با آموزش شکوفا می‌شود؛ هرچه فرد آگاه‌تر باشد، احساس مسئولیت بیشتری می‌کند و تداوم آگاهی این احساس را افزایش می‌دهد (جاگر و فیفا¹، 2020) و در این میان، گلاسر² (1965) مسئولیت‌پذیری را توانایی برآوردن نیازها و پذیرش پیامدهای رفتارهای خود می‌داند به طوری که به عنوان مانعی در جهت رفع نیازهای مردم نباشد. از این منظر، مسئولیت‌پذیری در قالب سه جزء فرمول بندی شده و یکی از اجزاء آن، یادگیری انتخاب³ است که شامل رفتارهایی است که به برآوردن نیازهای اساسی و قبول کردن پیامدهای رفتار خود منجر می‌گردد (محمدزاده، 1400). در طبقه‌بندی کلی، مسئولیت‌پذیری به دو بخش فردی و اجتماعی تقسیم می‌شود. مسئولیت فردی یعنی فرد خود را در قبال خود، موقعیتش و نیازهای دیگران مسئول می‌داند. مسئولیت اجتماعی به معنای عمل به نفع جامعه، فراتر از منافع شخصی است. این تعهد بر پایه نگرشی جامع با سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری است. هرچه این نگرش عمیق‌تر باشد، احتمال بروز رفتار مسئولانه بیشتر می‌شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که مسئولیت‌پذیری نقش مهمی در زندگی فردی و اجتماعی دارد. (شمسی، همتی علمدارلو و شجاعی، 1399).

در سبب‌شناسی مسئولیت‌پذیری، نظریه‌های مختلفی وجود دارد. با توجه به اینکه مسئولیت‌پذیری یک بعد نگرشی دارد، نظریه‌پردازان بر عوامل شناختی تأکید می‌کنند. در این میان، سبک‌های اسناد نقش ویژه‌ای دارند. طبق نظریه اسنادی، نوع ادراک و تفسیر فرد از دلایل موفقیت و شکست خویش، تعیین کننده مهم انگیزش به شمار می‌آید (وولفوک⁴، 2004). بعلاوه، از نظر واینر⁵ (1985)، اسناد اشخاص برای شکست‌ها و موفقیت‌هایشان سه بُعد کنترل⁶ (درونی/ بیرونی)، پایداری⁷ و عمومیت⁸ را در بر می‌گیرد. همچنین طبق نظر پترسون⁹ و سلیگمن¹⁰ (1984)، وقتی فرد موفقیت خود را به عامل درونی و قابل کنترل مثل تلاش نسبت می‌دهد، حس مسئولیت بوجود می‌آید و برای آن عامل، ثبات و عمومیت قائل می‌شود و آن تلاش را به موقعیت‌های دیگر

1. Jagger & Fifka
2. Glasser
3. Learning to choose
4. Woolfolk
5. Weiner
6. Control
7. sustainability
8. generality
9. Peterson
10. Seligman

هم تعمیم می‌دهد. که به دیدگاه مثبت نسبت به خود و اعتماد به نفس بیشتر منجر می‌شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد که افراد با کنترل درونی، اضطراب کمتر، اعتماد به نفس بیشتر، تمایل بیشتر به پذیرش مسئولیت، و سلامت جسمانی و روانی بهتر دارند (لشکرگیر و یاراحمدی، 1400). در این راستا پژوهش زارعی (1397) نشان داده است که بین منبع کنترل درونی و تعهد سازمانی¹، رابطه مثبت وجود دارد؛ و بین منبع کنترل بیرونی و تعهد سازمانی، رابطه منفی وجود دارد. با این حال، عقلی و نصیری (1393) طی پژوهشی نشان دادند که بین سبک‌های اسناد و مسئولیت‌پذیری ارتباط مستقیمی وجود ندارد.

امروزه در تبیین‌های روان‌شناختی ویژگی‌های آدمی بر نقش فرآیندهای رشدی نیز تاکید می‌گردد. از این رو در بیان عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری مسئولیت‌پذیری بر نقش سبک‌های هویتی² تاکید شده است. به باور اریکسون، یافتن هویت یکی از وظایف اساسی دوران نوجوانی است (اسکندری، جلالی، برجعلی، سهرابی و عسگری، 1401). در این دوره، با توجه به تغییرات بلوغ جنسی، روابط با همسالان، ریسک‌پذیری و توانمندی‌های شناختی جدید، نوجوانان به پایداری و یگانگی خود می‌اندیشند و به دنبال شکل‌دهی هویت خود هستند (پرگر³، 2001). در این راستا عنوان شده است که هویت، مجموعه‌ای به هم پیوسته از شایستگی‌های فرد مربوط به هدف‌های شغلی، ارتباطات و ارزش‌های دینی و سیاسی است (اریکسون⁴، 1968). که به صورت ژرف، نخستین بار به وسیله اریکسون در سال 1950 مطرح گردید. او، وحدت هویت و بحران هویت را از تعارضات مهم دوران نوجوانی می‌دانست و معتقد بود که نوجوانی، زمان هویت‌یابی است و هویت یعنی یک احساس نسبتاً بادوام از وحدت خود است (ذبیحی حصار و شجاع سلامی، 1398). از سوی، طبق نظر برزونسکی⁵ (1990)، هویت عبارت است از این که فرد به چه طریقی به جستجو، پردازش و سنجش اطلاعات مرتبط به خود می‌پردازد و از آن بهره می‌گیرد. از این رو، وی برای پردازش اطلاعات مرتبط به هویت سه سبک اطلاعاتی⁶، هنجاری⁷ و اجتنابی یا سر درگم⁸ را پیشنهاد داده است. در این راستا، مارسبا هویت را به عنوان ساختاری پویای در حال تغییر می‌داند (واحدی، کاظم وند اصل، چناری، 1402). در بیان نقش هویت‌یابی در شکل‌گیری احساس مسئولیت، گلاسر (1975) گلاسر بیان کرده است که هویت موفق می‌تواند منجر به مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی شود. بنابراین، افرادی که به مراحل بالاتری از رشد هویتی می‌رسند و هویت واضح‌تری دارند، احتمالاً مسئولیت‌پذیرتر خواهند بود (موسوی، بنیسی و شهرکی پور، 1401). بعلاوه، فرمکی، استرجیو و کانیاکیس⁹ (2022) در این ارتباط نشان داده اند که هویت موفق در به وجود آوردن احساس مسئولیت‌پذیری فردی - اجتماعی و تعهد اجتماعی، مؤثر است. با این حال حسینی مهر آبادی و عبدی زرین (1400) طی پژوهشی نشان دادند که بین سبک‌های هویت و مسئولیت‌پذیری رابطه معناداری وجود ندارد.

پیشینه نظری نشان‌دهنده وجود رابطه بین سبک‌های اسنادی و هویت با مسئولیت‌پذیری است، اما یافته‌های پژوهشی متناقضی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد این رابطه مستقیم نیست و عوامل دیگری نقش میانجی دارند. یکی از این عوامل میانجی، ادراک شایستگی است. در تعریف این مفهوم، بارابل و لاکین¹⁰ (2020) بیان داشتند که شایستگی به مثابه ادراک فرد از توانمندی رویارویی با کشمکش‌هایی است که در زندگی روزمره بروز می‌کنند. در این راستا، دسی و ریان¹¹ (1985) شایستگی را

1. Organizational Commitment
2. Identity styles
3. Berger
4. Ericsson
5. Berzonsky
6. Information style
7. Standard style
8. Avoidant style
9. Farmaki, Stergiou & Kaniadakis
10. Bearable & Likin
11. Desi & Ryan

نیاز به اثر بخش بودن در واکنش به محیط می‌دانند و بررسی‌های طاهر سلطانی، جمهری و باقری (1400) نشان دادند که شایستگی از نیازهای روان‌شناختی است که برای پی‌جویی و غلبه بر کشمکش‌های بهینه، نیرو و انگیزش مورد نیاز را در شخص، مهیا می‌سازد. قابل ذکر است که کسب مهارت و نیاز به شایستگی، باعث خشنودی افراد گردیده و کسانی که با موفقیت از کشمکش‌ها عبور می‌کنند، به شایستگی ادراک شده می‌رسند (میرزایی، 1399). از سویی عنوان شده است که ادراک شایستگی به عنوان محرکی در ابعاد مختلف از جمله فیزیکی، اجتماعی و شناختی عمل می‌کند. این ادراک به فرد کمک می‌کند تا ویژگی‌های خود، روابط با دیگران، واکنش‌ها به رویدادها و توانمندی‌هایش را بهتر بشناسد و بر جنبه‌های مختلف شناختی، جسمانی و اجتماعی تمرکز کند. (اکبری و باقری، 1401). در این راستا عنوان شده است که یکی از سازه‌های اثر گذار بر روی مسئولیت‌پذیری شناخت توانمندی‌ها و ادراک شایستگی فردی است (طاهرسلطانی و همکاران، 1400). به نحوی که بای، حسن آبادی و کاووسیان (1394) طی پژوهشی نشان دادند که بین باورهای شایستگی دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود دارد.

از سویی عنوان شده است که سبک اسناد نیز می‌تواند با ادراک شایستگی مرتبط باشد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که افراد با ادراک شایستگی بالا، اعتماد به نفس بیشتری دارند و تمایل به ایجاد ایده‌های ارزشمند و اقدامات مؤثر دارند. این رفتارها مشابه با رفتارهایی است که افراد با کنترل درونی انجام می‌دهند. به عبارت دیگر، ادراک شایستگی با منبع کنترل مرتبط است و افرادی که مهارت‌های خود را تقویت کرده و از فعالیت‌هایشان لذت می‌برند، احساس کنترل بیشتری بر موفقیت‌هایشان دارند (محسینیان، بلاغت و الهی، 1397). شوچنکو¹ (2022) طی پژوهشی نشان داد که بین سبک اسناد بیرونی و ادراک شایستگی رابطه منفی وجود دارد. از طرفی پژوهش آکانائمه، کالو و اونیشی² (2022) نشان داده است که بین سبک اسناد درونی و ادراک شایستگی رابطه وجود دارد.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ادراک شایستگی پدیده‌ای است که در گذر زمان و در جریان تحول ویژگی‌های روانی - اجتماعی شکل می‌گیرد که در این میان، نقش هویت یابی بیش از سایر پدیده‌ها روان‌شناختی، برجسته شده است. در این میان عنوان شده است که ادراک شایستگی، از فرایند هویت یابی موفق و همراه با تعهد در تعامل با محیط شکل می‌گیرد (ناصرالحسین، 1399). در همین راستا برزونسکی (1990) با طرح سبک‌های هویت یابی، چگونگی ارتباط و دغدغه‌های هویتی با ادراک شایستگی را روشن کرده است. مطابق نظر وی، سبک‌های هویت یابی به سه شکل اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم جلوه گر می‌شوند. افراد با سبک هویت اطلاعاتی به‌طور فعال به پردازش اطلاعات خود می‌پردازند و این پردازش منجر به رشد شایستگی و تحول فردی می‌شود. کسانی که سبک هویت هنجاری دارند، برای کسب شایستگی به مقایسه با دیگران و تلاش برای پیشی گرفتن از آنها توجه می‌کنند. در مقابل، افراد با سبک هویت سردرگم از پردازش و مواجهه با مسائل هویتی اجتناب می‌کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهند که سبک‌های هویت یابی به روش‌های مختلف با ادراک شایستگی مرتبط هستند. افراد با سبک هویت اطلاعاتی از طریق تسلط بر تکالیف به رشد شایستگی و تحول فردی می‌رسند، در حالی که افراد با سبک هویت هنجاری از طریق مقایسه و پیشی گرفتن از دیگران به شایستگی دست یافته و برای انجام تکالیف و مسئولیت‌ها تلاش بیشتری می‌کنند (الهی، 1397). بررسی‌ها نشان می‌دهند که افرادی که خود را بی‌تعهد می‌بینند، از موقعیت‌های اجتماعی اجتناب کرده و در این موقعیت‌ها احساس ارزیابی منفی توسط دیگران می‌کنند، که به کاهش تعهد و احساس شایستگی و آسیب به هویت آنها منجر می‌شود (کنت و کوهان³، 2017). همچنین، پژوهش کندری⁴ (1984) نشان داد که داشتن هویت جنسی مناسب به فرد کمک می‌کند تا روابط

1. Shevchenko
2. Akanaeme, Kalu & Onyishi
3. Kont & Kohan
4. Condry

بهتری با هر دو جنس برقرار کرده و رفتارهای مسئولانه‌تری از خود نشان دهد. نقی‌پور قزلبچه، ستوده، خسروی و هنرپروران (1393) نیز رابطه مثبت بین هویت و شایستگی را تأیید کردند.

این پژوهش با به چالش کشیدن نتایج قبلی و فراهم کردن زمینه برای تحقیقات بیشتر، به تعمیم‌پذیری یافته‌ها کمک می‌کند. کاربرد این پژوهش در حوزه‌هایی مانند پیشرفت تحصیلی، عملکرد شغلی، رضایت شغلی، و موفقیت‌های ورزشی است. همچنین، می‌توان از نتایج آن برای تغییر سبک‌های اسنادی از طریق بازآموزی و بسترسازی هویت‌یابی سالم به منظور افزایش مسئولیت‌پذیری و ادراک شایستگی استفاده کرد.

هر چند که پیشینه نظری نشان می‌دهد که ادراک شایستگی از یک سو با مسئولیت‌پذیری و از سوی دیگر با سبک‌های اسنادی و هویت رابطه دارد، با این حال، این روابط به طور پیوسته مورد تأیید واقع نشده است و یافته‌های متناقض در این عرصه زیاد بوده و لذا سوال اصلی پژوهش این است که آیا ادراک شایستگی قادر است روابط سبک‌های اسنادی و سبک‌های هویت با مسئولیت‌پذیری را میانجیگری کند؟

روش

این پژوهش، با توجه به اهداف، از نوع بنیادی و با توجه به شیوه جمع‌آوری داده‌ها از نوع توصیفی - همبستگی و با توجه به زمان، از نوع مقطعی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه تبریز بود که در سال 1402-1403 مشغول تحصیل بودند و بر اساس برآورد به عمل آمده، حجم آن بالغ بر 24000 نفر بود. از جامعه مورد مطالعه با توجه به تعداد متغیرهای مورد مطالعه و حجم جامعه، بر حسب فرمول کوکران¹ تعداد 378 نفر به شیوه تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد. در این راستا ابتدا از بین دانشکده‌های دانشگاه تبریز تعداد 6 دانشکده و از هر دانشکده تعداد یک گروه آموزشی و از هر گروه آموزشی تعداد دو کلاس به شیوه تصادفی انتخاب شد و داده‌های مورد نیاز از کلیه دانشجویان حاضر در این کلاس‌ها جمع‌آوری شد.

ابزارهای پژوهش

الف) مقیاس کنترل درونی و بیرونی راتر: این پرسش‌نامه در سال 1966 توسط راتر برای ارزیابی برداشت افراد درباره منبع کنترل تهیه شده است و دارای 29 گویه است و هر گویه، دو جمله دارد که به صورت (الف و ب) طراحی شده است. 23 گویه این آزمون جنبه‌های درونی و بیرونی منبع کنترل را می‌سنجد و 6 گویه دیگر، برای پوشیده نگه داشتن منظور آزمون طراحی شده است. افراد، یکی از جملات الف یا ب را انتخاب می‌کنند. یکی از جمله‌ها مربوط به کنترل بیرونی و دیگری مربوط به کنترل درونی است. افرادی که نمره 9 یا بیشتر کسب کنند، دارای منبع کنترل بیرونی و افرادی که نمره کمتر از 9 کسب کنند، دارای منبع کنترل درونی خواهند بود. برزگر بفرولی (1391) روایی پرسش‌نامه را 0/89 به دست آورده است. برزگر بفرولی (1391) ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه منبع کنترل را 0/93 گزارش کرده است.

ب) پرسش‌نامه سبک هویت برزونسکی: این پرسش‌نامه با منظور بررسی سبک‌های هویت در سال 1992 توسط برزونسکی طراحی شده است. این پرسش‌نامه شامل 40 سؤال و سه زیرمقیاس سبک هویت اطلاعاتی، هنجاری و اجتنابی - سردرگم است که 11 سؤال آن مربوط به مقیاس اطلاعاتی، 9 سؤال آن مربوط به مقیاس هنجاری و 10 سؤال آن مربوط به مقیاس سردرگم - اجتنابی و 10 سؤال آن مربوط به تعهد است که برای تحلیل ثانویه استفاده می‌شود و یک سبک هویتی محسوب نمی‌شود. پاسخ افراد به صورت طیف لیکرت² 5 درجه‌ای که شامل 1 کاملاً مخالفم تا 5 کاملاً موافقم است.

1. Cochran formula

2. Likert scale

بروزنسی و همکاران (2013) ضریب آلفای کرونباخ¹ را برای مقیاس اطلاعاتی، 0/62، 0 مقیاس هنجاری 0/66 و مقیاس اجتنابی - سردرگم 0/73 گزارش کرده اند. در پژوهشی که غضنفری (1383) انجام داد؛ پایایی درونی (ضریب آلفا) مقیاس اطلاعاتی 0/67، مقیاس هنجاری 0/52 و مقیاس سردرگم - اجتنابی 0/62 به دست آمد. روایی این مقیاس با استفاده از روش تحلیل عاملی 0/75 به دست آمد.

ج) پرسش‌نامه ادراک شایستگی: پرسش‌نامه هارتر (1982) شامل 28 گویه است که شایستگی ادراک شده فرد را در سه حوزه شناختی، اجتماعی و فیزیکی می‌سنجد. این پرسش‌نامه به تفکیک شامل 15 گویه برای ادراک شایستگی شناختی، 9 گویه برای شایستگی جسمانی و 4 گویه برای شایستگی اجتماعی است. ادراک شایستگی کلی از جمع این سه حوزه به دست می‌آید. گویه‌ها دارای دو گزینه متضاد هستند و نمره‌گذاری بر اساس مقیاس لیکرت چهار درجه‌ای انجام می‌شود، به طوری که نمره 1 نشان‌دهنده کمترین و نمره 4 نشان‌دهنده بالاترین ادراک شایستگی است. در پژوهشی که توسط شفیع پورمطلق و یارمحمدیان (1390) صورت پذیرفته، پایایی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ برای کل مقیاس 0/93 و برای عوامل شناختی، اجتماعی و فیزیکی به ترتیب، 0/90، 0/89، 0/94 به دست آمده است. ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس 0/91 و برای عوامل شناختی، جسمانی و اجتماعی به ترتیب 0/89، 0/81 و 0/74 گزارش شده است (شام و فاکس²، 2004). در پژوهش سبزی و فولاد چنگ (1397) برای تعیین روایی، از ضریب همبستگی نمره هر بعد با نمره کل استفاده شد که ضرایب به ترتیب برای بعد شناختی 0/84، اجتماعی 0/73 و جسمانی 0/85 به دست آمد.

د) پرسش‌نامه مسئولیت‌پذیری گاف: این مقیاس برای اولین بار همراه با 14 مقیاس دیگر در پرسش‌نامه روان‌شناختی کالیفرنیا توسط گاف (1986) طراحی گردید. شامل 42 سؤال است و ویژگی‌هایی مانند وظیفه‌شناسی، احساس تعهد، سخت‌کوشی، جدیت، قابلیت اعتماد، نظم و مقررات، منطق و احساس مسئولیت را می‌سنجد (مارنات، 1374). پاسخ‌ها به صورت موافقم یا مخالفم و با نمره‌گذاری 0 و 1 انجام می‌شود. برای سؤالاتی که از جمله عبارات 2، 4، 9، 10، 20، 22، 24، 26، 30، 31، 32، 33، 34، 37، 38، 39 هستند، موافقت نمره 1 و مخالفت نمره 0 دارد. برای سایر سؤالات، برعکس عمل می‌شود؛ یعنی موافقت نمره 0 و مخالفت نمره 1 دریافت می‌شود. ضرایب پایایی مقیاس بخش مسئولیت‌پذیری از طریق روش تنصیف³ و آلفای کرونباخ در پژوهش عسگری، عنایتی، عسگری و روشنی (1390) به ترتیب برابر با 0/7 و 0/81 و در پژوهش حمیدی و قیطاسی (1389) برابر با 0/50 و 0/55 بود. در بررسی دیگری، پایایی این آزمون در ایران از طریق روش بازآزمایی 0/81 بوده است (سعادت‌ی شامیر، 1383). در پژوهش رضایی (1378) ضریب اعتبار این مقیاس 0/56 است.

یافته‌ها

از مجموع 378 شرکت‌کننده، 207 نفر (54.8 درصد) زن و 171 نفر (45.2 درصد) مرد هستند. بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان در گروه سنی 17 تا 22 سال قرار دارند که 301 نفر (79.6 درصد) را شامل می‌شود. همچنین، اکثریت شرکت‌کنندگان در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل هستند و تعداد آنها 334 نفر (88.4 درصد) است. جدول 1 شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی مربوط به شرکت‌کنندگان برای زیر مولفه‌های متغیرهای سبک‌های هویت، ادراک شایستگی و مسئولیت‌پذیری را نشان می‌دهد.

جدول 1. توصیف شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آلفای کرونباخ	چولگی	کشیدگی
-------	---------	--------------	---------------	-------	--------

1. Cronbach's alpha coefficient

2. Shum & Fox

3. halving

0/10	0/32	0/50	3/00	8/40	سبک اسناد بیرونی
0/12	-0/31	0/50	2/99	13/59	سبک اسناد درونی
0/99	-0/25	0/60	5/19	39/78	سبک هویت اطلاعاتی
-0/09	-0/43	0/50	4/37	31/09	سبک هویت هنجاری
-0/40	0/08	0/50	4/79	26/10	سبک هویت اجتنابی
-0/05	-0/64	0/95	16/84	50/58	ادراک شایستگی
-0/93	-0/10	0/65	4/88	24/95	مسئولیت‌پذیری

مندرجات جدول 1 نشان می‌دهد بیشترین میانگین مربوط به ادراک شایستگی و کمترین میانگین مربوط به سبک اسناد بیرونی است. همچنین متغیر ادراک شایستگی بیشترین پراکندگی و متغیر سبک اسناد درونی کمترین پراکندگی را در بین متغیرهای این پژوهش دارد. از نظر چولگی و کشیدگی هم متغیرهای مورد مطالعه در سطح مطلوبی قرار دارند و نشان می‌دهد که توزیع متغیرهای مورد مطالعه نرمال است.

جدول 2. خلاصه ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	1	2	3	4	5	6	7
1- مسئولیت‌پذیری	1						
2- سبک اسناد بیرونی	-0/24**	1					
3- سبک اسناد درونی	0/24**	-0/99**	1				
4- سبک هویت اطلاعاتی	0/28**	-0/07	0/07	1			
5- سبک هویت هنجاری	0/21**	-0/07	0/07	0/38**	1		
6- سبک هویت اجتنابی	-0/16**	0/25**	-0/25**	-0/11*	0/01	1	
7- ادراک شایستگی	0/19**	-0/07	0/07	0/22**	0/17**	0/007	1

* $P \leq 0/05$ ، ** $P \leq 0/01$

با توجه به ضرایب به دست آمده و سطح معناداری آن‌ها می‌توان استنباط نمود که رابطه سبک هویت اطلاعاتی با مسئولیت‌پذیری بیشتر از سایر متغیرهای مورد مطالعه است و پس از آن به ترتیب سبک اسناد درونی، سبک هویت هنجاری و ادراک شایستگی با مسئولیت‌پذیری قرار دارند و سبک اسناد بیرونی و سبک هویت اجتنابی رابطه منفی با مسئولیت‌پذیری دارد.

به لحاظ اینکه رابطه بین متغیرهای مستقل (پیش‌بین) و متغیرهای وابسته (ملاک) معنادار است. لذا جهت برازش مدل نظری با مدل اندازه‌گیری شده از مدل یابی معادلات ساختاری به شرح ذیل استفاده شد.

مدل 1. مدل یابی مدل ساختاری متغیرهای مورد مطالعه

TLI	IFI	NFI	CFI	GFI	P	X ² /DF	DF	X ²	RMSEA
0/90	0/91	0/90	0/91	0/92	0/0001	5	125	625	0/04

مندرجات مدل علی - ساختاری نشان می‌دهد، مدل نظری با مدل اندازه‌گیری شده برازش مطلوب دارد. چرا که شاخص‌های برازش مدل، جمله‌گی در وضعیت مطلوب قرار دارند. به‌نحوی که مقدار ریشه میانگین مجذور برآورد خطا (RMSEA) در حد مطلوب (کمتر از 0/05) قرار دارد. همچنین نسبت (X²/DF) در حد مطلوب (مساوی یا کمتر از 5) قرار دارد و شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازش نسبی (NFI) شاخص برازش افزایشی (IFI) و شاخص توکر لوئیس (TLI) جمله‌گی در سطح مطلوب (برابر یا بزرگتر از 0/90) قرار دارند. بنابراین؛ می‌توان استنباط نمود سبک‌های هویت و سبک‌های اسنادی قادرند به‌واسطه ادراک شایستگی، تغییرات مسئولیت‌پذیری را به طور معنادار تبیین نمایند، بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید می‌شود.

در راستای آزمون فرضیه‌ها و پاسخ دهی به سوالات از ضرایب اثر (اندازه اثر) و آزمون مربوطه (t)، با سطح معناداری $p \leq 0/05$ به شرح جدول 3 استفاده شد.

جدول 3. خلاصه اثرات مستقیم متغیرهای مستقل

متغیر مستقل	متغیر وابسته	حدود بوت استرپ		t	معناداری
		حد بالا	حد پایین		
اسناد بیرونی	مسئولیت‌پذیری	-0/29	-0/20	-3/81	0/001
اسناد درونی	مسئولیت‌پذیری	0/34	0/24	4/48	0/001
هویت اطلاعاتی	مسئولیت‌پذیری	0/24	0/14	3/29	0/001
هویت هنجاری	مسئولیت‌پذیری	0/31	0/21	4/11	0/001
هویت اجتنابی	مسئولیت‌پذیری	-0/26	-0/16	-3/50	0/001
ادراک شایستگی	مسئولیت‌پذیری	0/43	0/34	5/62	0/001
اسناد بیرونی	ادراک شایستگی	-0/37	-0/27	-4/89	0/001
اسناد درونی	ادراک شایستگی	0/43	0/33	5/61	0/001
هویت اطلاعاتی	ادراک شایستگی	0/35	0/25	4/63	0/001
هویت هنجاری	ادراک شایستگی	0/41	0/31	5/46	0/001
هویت اجتنابی	ادراک شایستگی	-0/30	-0/20	-3/98	0/001

مندرجات جدول 3 نشان می‌دهد:

اثر مستقیم اسناد بیرونی بر مسئولیت‌پذیری با اندازه اثر (-0/24) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم اسناد درونی بر مسئولیت‌پذیری با اندازه اثر (0/29) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم هویت اطلاعاتی بر مسئولیت‌پذیری با اندازه اثر (0/19) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم هویت هنجاری بر مسئولیت‌پذیری با اندازه اثر (0/26) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم هویت اجتنابی بر مسئولیت‌پذیری با اندازه اثر (-0/21) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم ادراک شایستگی بر مسئولیت‌پذیری با اندازه اثر (0/38) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم اسناد بیرونی بر ادراک شایستگی با اندازه اثر (-0/32) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم اسناد درونی بر ادراک شایستگی با اندازه اثر (0/38) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم هویت اطلاعاتی بر ادراک شایستگی با اندازه اثر (0/30) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم هویت هنجاری بر ادراک شایستگی با اندازه اثر (0/36) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است. اثر مستقیم هویت اجتنابی بر ادراک شایستگی با اندازه اثر (-0/25) در سطح $p \leq 0/05$ معنادار است.

جدول 4. اثرات غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته با میانجیگری ادراک شایستگی

متغیر مستقل	میانجی	متغیر وابسته	حدود بوت استرپ		t	معناداری
			حد بالا	حد پایین		
اسناد بیرونی	ادراک شایستگی	مسئولیت‌پذیری	-0/17	-0/08	-2/44	0/01
اسناد درونی	ادراک شایستگی	مسئولیت‌پذیری	0/20	0/10	2/76	0/01
هویت اطلاعاتی	ادراک شایستگی	مسئولیت‌پذیری	0/16	0/07	2/29	0/02
هویت هنجاری	ادراک شایستگی	مسئولیت‌پذیری	0/19	0/10	2/64	0/01
هویت اجتنابی	ادراک شایستگی	مسئولیت‌پذیری	-0/15	-0/06	-2/02	0/04

مندرجات جدول 4 نشان می‌دهد:

اسناد بیرونی قادر است به واسطه ادراک شایستگی 0/12 از تغییرات مسئولیت‌پذیری را به طور معنادار و منفی تبیین نماید. اسناد درونی قادر است به واسطه ادراک شایستگی 0/15 از تغییرات مسئولیت‌پذیری را به طور معنادار و مثبت تبیین نماید. سبک هویت اطلاعاتی به واسطه ادراک شایستگی 0/11 و سبک هویت هنجاری 0/14 از تغییرات مسئولیت‌پذیری را به طور معنادار و مثبت تبیین می‌کنند. سبک هویت اجتنابی قادر است به واسطه ادراک شایستگی 0/09 از تغییرات مسئولیت‌پذیری را به طور معنادار و منفی تبیین نماید.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه سبک‌های اسناد و هویت با مسئولیت‌پذیری با میانجیگری ادراک شایستگی صورت گرفت. در این راستا نخستین یافته این پژوهش نشان داد که بین سبک اسناد بیرونی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی وجود دارد. این یافته با یافته‌های زارعی (1397)، ناصری، آرین، نوری مقدم و نیک منش (1400)، چیژکویچ¹ (2017)، هاستن² (2016) همسو و با یافته‌های عقیلی و نصیری (1393) ناهمسو است که نشان می‌دهد بین سبک اسناد بیرونی و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود ندارد. در تبیین این یافته‌ها راتر (1966) عنوان می‌کند افرادی که منبع کنترل بیرونی دارند، معمولاً مسئولیت رفتارها و پیامدهایشان را نمی‌پذیرند و احساس ناامنی می‌کنند. این افراد به شرایط اطراف، سرنوشت و نفوذ دیگران اهمیت زیادی می‌دهند و این وابستگی به عوامل خارجی باعث می‌شود احساس ناتوانی در کنترل زندگی داشته باشند، زیرا معتقدند قدرت کنترل زندگی‌شان در دست دیگران است و از دسترسی به ابزارهای موثر برای مدیریت و کنترل زندگی خود محروم اند.

دومین یافته پژوهش نشان داد که بین سبک اسناد درونی و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود دارد. این یافته با یافته‌های ناصری و همکاران (1400)، چیژکویچ (2017)، و تان و یو³ (2018) همسو و با یافته‌های عقیلی و نصیری (1393) ناهمسو است که نشان می‌دهد بین سبک اسناد درونی و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود ندارد. در تبیین این یافته‌ها راتر (1966) عنوان نموده است، افراد با منبع کنترل درونی معتقدند که نتایج مثبت زندگی حاصل برنامه‌ریزی دقیق و تلاش مداوم آن‌هاست. این باور موجب پذیرش مسئولیت رویدادها و نتایج اقداماتشان می‌شود و به سوی مسئولیت‌پذیری و تعهد به کار سوقشان می‌دهد. بعلاوه واینر (1985) بیان می‌کند، افراد با منبع کنترل درونی معتقدند که مسئولیت زندگی خود را بر عهده دارند و تصمیم‌هایی می‌گیرند که به موفقیتشان کمک می‌کند. آن‌ها می‌دانند که کنترل‌پذیری و مسئولیت شخصی مرتبط هستند؛ اگر فرد احساس کند می‌تواند عوامل را کنترل کند، بیشتر مسئولیت‌پذیر و عمل‌گرا می‌شود. اما اگر شکست را به عوامل خارجی غیرقابل کنترل نسبت دهد، احتمالاً احساس مسئولیت کمتری خواهد داشت. از طرفی پترسون و سلیگمن (1984) بیان کردند، وقتی فرد موفقیت خود را به تلاش‌هایش نسبت می‌دهد، حس مسئولیت و اعتماد به نفس بیشتری پیدا می‌کند و این رویکرد مثبت به رفتارهای او ثبات و عمومیت می‌بخشد.

سومین یافته این پژوهش نشان داد که بین سبک هویت اطلاعاتی و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود دارد. این یافته با یافته‌های بهرامی، زندی، اکبری و جدیدی (1399)، مدرس یزدی، جلالی و تجلی (1396)، موسوی و همکاران (1401)، همسو و با پژوهش جوکار، حسین چاری و مهر پور (1393) ناهمسو است که نشان داده اند بین سبک هویت اطلاعاتی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی وجود دارد و همچنین با پژوهش حسینی مهرآبادی و عبدی زرین (1400) که نشان می‌دهد رابطه معناداری بین سبک هویت اطلاعاتی و مسئولیت‌پذیری وجود ندارد؛ ناهمسو است. در تبیین این یافته، برزونسکی (2003) بیان نموده

1. Cizkowicz
2. Houston
3. Tan & Yu

است، تعهد یک ساختار هدفمند است که به ارزیابی و نظم‌دهی رفتار و بازخوردها کمک می‌کند و باعث ایجاد احساس هدفمندی در افراد می‌شود. افراد با سبک هویت اطلاعاتی به‌طور فعال به جستجوی اطلاعات می‌پردازند و مراحل اکتشاف و تعهد را طی می‌کنند. بر اساس نظریه مارسیا، این افراد در جستجوی فعالانه اطلاعات هویتی و تصمیم‌گیری هستند و تلاش می‌کنند تا با جمع‌آوری و تحلیل این اطلاعات، هویت خود را به بهترین شکل ممکن تعیین کنند.

چهارمین یافته این پژوهش نشان داد که بین سبک هویت هنجاری و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود دارد. این یافته با یافته‌های بهرامی و همکاران (1399) و موسوی و همکاران (1401) همسو و با پژوهش مدرس یزدی و همکاران (1396) ناهمسو است که نشان دادند بین سبک هویت هنجاری و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی وجود دارد. همچنین با پژوهش حسینی مهرآبادی و عبدی زرین (1400) ناهمسو است که نشان دادند بین سبک هویت هنجاری و مسئولیت‌پذیری رابطه معناداری وجود ندارد. در تبیین این یافته برزونسکی (1990) بیان داشته است افرادی که به‌طور هدفمند و متعهدانه در برخورد با مسائل هویتی و موقعیت‌های تصمیم‌گیری عمل می‌کنند، به سبک هویت‌یابی هنجاری معروف هستند و معمولاً به دنبال رعایت قوانین و نهادهای اجتماعی هستند و به تعهد دست می‌یابند. لنگنه‌اف، ویگمان، هالپرن، تنبام و گرسنتبرگ¹ (2021) بیان کردند که افرادی که بیشتر تحت تأثیر جنبه‌های شخصیتی خود عمل می‌کنند، مسئولیت بیشتری را بر عهده دارند.

پنجمین یافته این پژوهش نشان داد که بین سبک هویت اجتنابی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی وجود دارد این یافته‌ها با یافته‌های جوکار و همکاران (1393) و موسوی و همکاران (1401) همسو و با یافته‌های حسینی مهرآبادی و عبدی زرین (1400) ناهمسو است که نشان دادند بین سبک هویت اجتنابی و مسئولیت‌پذیری رابطه وجود ندارد. در تبیین این یافته برزونسکی (1990) بیان داشت، افراد با سبک هویت اجتنابی از مسائل و تعارضات هویتی دوری می‌کنند و در مواجهه با تصمیمات مرتبط با هویت دچار سردرگمی می‌شوند. آن‌ها از تصمیم‌گیری درباره ارزش‌ها و باورهای شخصی خود اجتناب کرده و سعی می‌کنند مسائل را نادیده بگیرند. این افراد معمولاً احساس ناامنی و ناتوانی در مواجهه با چالش‌های هویتی دارند و تمایل دارند مسئولیت‌های اجتماعی را از خود دور نگه دارند.

ششمین یافته پژوهش نشان داد که بین ادراک شایستگی و مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم وجود دارد. این یافته‌ها با یافته‌های ناصرالحسین (1399)، بای و همکاران (1394)، شیری و کاظمی (1393)، طاهر سلطانی و همکاران (1400)، جاکولا، یلی-پیپاری، وات و لیوکنن² (2016)، شن³ و همکاران (2016)، همسو و با پژوهش دیاسا⁴ (2019) ناهمسو است. در تبیین این یافته اوشر و پاچارز⁵ (2008) بیان می‌کنند؛ توانایی‌ها و ادراک شایستگی فردی، به عنوان یکی از عوامل اساسی و تأثیرگذار بر انگیزش پیشرفت و مسئولیت‌پذیری افراد، از اهمیت بالایی برخوردار است. از سویی، در این راستا، شوچنکو (2022) بیان کرده است که مسئولیت‌پذیری نسبت به موفقیت، منجر به افزایش فعالیت‌های رفتاری می‌شود و این امر فرد را ترغیب می‌کند که به اصلاح نقاط ضعف شخصیتی خود بپردازد و ویژگی‌های روان‌شناختی و رفتاری خود را توسعه دهد. این اقدامات در پیشبرد موفقیت‌های آینده فرد بسیار موثر است.

1. Langenhoff , Wiegmann , Halpern , Tenenbaum & Gerstenberg
 2. Jaakkola, Yli-Piipari, Watt & Liukkonen
 3. Shen
 4. Deyassa
 5. Usher & Pajares

هفتمین یافته این پژوهش نشان داد که بین اسناد بیرونی و ادراک شایستگی رابطه منفی وجود دارد. این یافته با یافته‌های شوچنکو (2022)، کیم اسپون، اولندیک¹ و سلیگمن (2012)، دودنیک و مالیمون² (2021)، آکانائمه³ و همکاران (2022)، رویبته⁴ (2018) همسو و با یافته‌های باخ⁵ (2008) نا همسو است که نشان می‌دهد بین سبک اسناد بیرونی و ادراک شایستگی رابطه مستقیم وجود ندارد. در تبیین این یافته بارون (1991) بیان نموده است افرادی با اعتماد به نفس کم و تصور ضعیف از خود، معمولاً از انجام تکالیف دوری می‌کنند. آن‌ها به دلیل ترس از شکست و احساس ناتوانی، از رشد و پیشرفت باز می‌مانند.

هشتمین یافته این پژوهش نشان داد که بین سبک اسناد درونی و ادراک شایستگی رابطه وجود دارد. این یافته با یافته‌های محسنیان و همکاران (1397)، آرفا⁶ و همکاران (2023)، شوچنکو (2022)، آکانائمه و همکاران (2022)، دودنیک و مالیمون (2021)، سهرابی و سرتیپ‌زاده دیزجی (2020)، همسو و با یافته باخ (2008) ناهمسو است که نشان می‌دهد بین سبک اسناد درونی و ادراک شایستگی رابطه مستقیم وجود ندارد. در تبیین این یافته بارون (1991) عنوان نموده است افرادی که اعتقادات مثبتی درباره خود دارند، به راحتی مطالب را فرا می‌گیرند و با موقعیت‌های دشوار به خوبی برخورد می‌کنند. در اصل، افرادی که اعتماد به نفس بیشتر و تصور مثبتی از خود دارند کمتر به تنش و استرس دچار می‌شوند و احساس بهتری در مقابل چالش‌های زندگی دارند. از سویی آکانائمه و همکاران (2022) بیان داشته اند نوجوانانی که از منبع کنترل درونی استفاده می‌کنند، به ادراک شایستگی سالم‌تری دست می‌یابند. از این رو، تمرکز بر تقویت منبع کنترل درونی در نوجوانان می‌تواند به بهبود ادراک شایستگی و تطابق اجتماعی آنها کمک کند.

نهمین یافته این پژوهش نشان داد که بین سبک هویت اطلاعاتی و ادراک شایستگی رابطه وجود دارد. این یافته با یافته‌های شبانی شاد، زارع، زارع زاده و موسوی و همکاران (1399) و موسوی و همکاران (1401) همسو است. در تبیین این یافته گرنجو⁷ کاسترو سیلوا و پیکشوتو⁷ (2022) بیان کرده‌اند که متغیرهای مختلفی مرتبط با هویت وجود دارد که می‌توان در تحقیقات بر دو زمینه تمرکز کنند: یکی جنبه‌های خودکارآمدی و دیگری ادراک شایستگی. ادراک شایستگی به پیوند خودمفهومی و خودکارآمدی اشاره دارد و نحوه توصیف مهارت‌های حرفه‌ای فرد را تعیین می‌کند. نوع سبک هویت می‌تواند بر ادراک شایستگی فرد تأثیرگذار باشد. وارتانیان⁸ هی وارد و کارتر⁸ (2022) بیان کردند که بین خودپنداره واقعی و سبک هویت اطلاعاتی، یک ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. این نتایج نشان می‌دهند که ادراک فرد از خودش و سبکی که در شناسایی و ارزیابی اطلاعات به کار می‌برد، با یکدیگر ترکیبی موثر را تشکیل می‌دهند و در نهایت، می‌توانند تأثیر مستقیمی بر یکدیگر داشته باشند.

دهمین یافته پژوهش حاضر نشان داد که بین سبک هویت هنجاری و ادراک شایستگی رابطه وجود دارد. این یافته با یافته موسوی و همکاران (1401) همسو و با یافته شبانی شاد و همکاران (1399) ناهمسو است که نشان داد که سبک هویت هنجاری رابطه مثبت و معناداری با ادراک شایستگی ندارد. در تبیین این یافته برزونسکی و سالیوان⁹ (1992) بیان کردند افراد با سبک اطلاعاتی و هنجاری به عنوان افراد مسئول، هدفمند، و متناسب با زندگی‌شان شناخته می‌شوند، هنوز در بعضی جنبه‌ها از جمله باز بودن به تجربیات جدید، نیاز به ادراک شایستگی، نیاز به ساختار، و همچنین نیاز به اندازه‌گیری از فرآیندهای منطقی/تحلیلی، تفاوت‌هایی دارند. از طرفی موسوی و همکاران (1401) بیان کردند که افراد با سبک هنجاری نیز در تصمیم‌گیری‌های مهم به

1. Kim-Spoon, Ollendick
2. Dudnyk & Malimon
3. Akanaeme
4. Ruibyté
5. Bach
6. Arfah
7. Granjo, Castro Silva & Peixoto
8. Vartanian, Hayward & Carter
9. Sullivan

مشورت با منابع قدرت و افراد مهم می‌پردازند و از روبرو شدن با اطلاعاتی که با خودپنداره‌شان در تضاد است، اجتناب می‌کنند. آنها توانایی مقاومت در برابر تغییر را دارند و از قبول مسئولیت‌هایی که تاکنون به آنها پرداخته نشده، امتناع می‌کنند.

یازدهمین یافته پژوهش حاضر نشان داد که بین سبک هویت اجتنابی و ادراک شایستگی رابطه منفی وجود دارد. این یافته با یافته شبانی شاد و همکاران (1399) و موسوی و همکاران (1401) همسو است. در تبیین این یافته برزونسکی، نورمی، کینی و تامی¹ (1999) بیان نموده‌اند که سبک اجتنابی-سردرگم با رویکردها و خطاهای شناختی ناکارآمد و به ویژه با انتظارات کنترل خارجی، ادراک شایستگی کم، خود سرکوبی، اجتناب از وظایف و تمایل به انجام رفتارهای غیر ضروری و عدم پذیرش مسئولیت همبستگی دارد. از سوی برزونسکی و پاپینی² (2021) بیان کرده‌اند که خودپنداره غیر واقعی بیشتر با سبک هویت اجتنابی-سردرگم مرتبط است. این موضوع ممکن است منجر به تفسیرهای نادرستی از خود، افکار و رفتارهای ناکارآمد در فرد گردد.

بخشی از یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بین سبک اسناد بیرونی و مسئولیت‌پذیری، از طریق میانجیگری ادراک شایستگی، رابطه‌ای منفی دارد؛ در حالی که بین سبک اسناد درونی و مسئولیت‌پذیری با میانجیگری ادراک شایستگی رابطه مستقیم وجود دارد. از آنجا که تاکنون تحقیقات انجام شده به‌طور مشخص نقش میانجی ادراک شایستگی را در ارتباط میان سبک‌های اسناد بیرونی و درونی با مسئولیت‌پذیری بررسی نکرده است، لذا در این خصوص یافته همسو یا ناهمسو وجود نداشت. در تبیین این یافته‌ها بارون (1991) تأکید دارد که افراد دارای اعتماد به نفس پایین و خودپنداره منفی، به دلیل ترس از شکست و احساس ناتوانی، اغلب از رویارویی با تکالیف و چالش‌ها اجتناب می‌کنند. این اجتناب، فرصت‌های رشد و پیشرفت را از آنها می‌گیرد. به موازات این دیدگاه، راتر (1966) بیان می‌کند که افراد با منبع کنترل بیرونی تمایلی به پذیرش مسئولیت رفتارها و پیامدهای آن ندارند و معمولاً احساس ناامنی را تجربه می‌کنند. این گروه از افراد به شرایط محیطی، سرنوشت و نفوذ دیگران اتکا می‌کنند و کنترل زندگی خود را در دست دیگران می‌بینند، در حالی که ابزارهای لازم برای مدیریت مؤثر زندگی را نیز در اختیار ندارند. در مقابل، بارون (1991) در مورد سبک اسناد درونی اظهار می‌کند که افراد با باورهای مثبت نسبت به خود، نه تنها توانایی یادگیری بالاتری دارند، بلکه در مواجهه با موقعیت‌های دشوار نیز عملکرد بهتری نشان می‌دهند. این ویژگی‌ها ریشه در اعتماد به نفس بالا و خودپنداره مثبت دارند که از سطح تنش و استرس می‌کاهند. واینر (1985) نیز بر این باور است که افراد دارای منبع کنترل درونی، به‌خوبی مسئولیت زندگی خود را می‌پذیرند و تصمیماتی مؤثر و موفق اتخاذ می‌کنند؛ چراکه به رابطه مستقیم بین مسئولیت‌پذیری و کنترل‌پذیری باور دارند. افزون بر این، پترسون و سلیگمن (1984) تأکید می‌کنند که وقتی فرد موفقیت‌هایش را به تلاش‌های درونی خود نسبت می‌دهد، حس مسئولیت‌پذیری و اعتماد به نفس بیشتری پیدا می‌کند و این نگرش مثبت را به سایر موقعیت‌ها تعمیم می‌دهد. این فرایند در نهایت به ثبات و یکپارچگی در رفتارهای فرد منجر می‌شود.

بخش دیگر یافته‌های پژوهش نشان داد که میان سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری با مسئولیت‌پذیری، از طریق میانجی‌گری ادراک شایستگی، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد، در حالی که میان سبک هویت اجتنابی و مسئولیت‌پذیری، با میانجی‌گری ادراک شایستگی، رابطه‌ای منفی وجود دارد. با توجه به اینکه تاکنون پژوهش‌های پیشین به‌طور خاص به بررسی نقش میانجی ادراک شایستگی در ارتباط میان سبک‌های هویت اطلاعاتی، هنجاری و اجتنابی با مسئولیت‌پذیری نپرداخته‌اند، داده‌های همسو یا ناهمسو در این زمینه وجود ندارد. در تبیین این یافته‌ها بر اساس نظر گرنجو و همکاران (2022)، ادراک شایستگی که پیوندی میان خودمفهومی و خودکارآمدی است، تحت تأثیر سبک هویت قرار دارد و توانایی فرد در مدیریت مهارت‌های حرفه‌ای او را بازتاب می‌دهد. افراد دارای سبک هویت اطلاعاتی، با جستجوی فعال اطلاعات مرتبط با هویت، مراحل اکتشاف و تعهد را بر اساس نظریه مارسیا طی کرده و تلاش می‌کنند هویت خود را به بهترین نحو تعریف کنند (برزونسکی،

1. Berzonsky, Nurmi, Kinney & Tammi

2. Papini

2003). برزونسکی و سالیوان (1992) نیز گزارش کردند که افراد دارای سبک‌های اطلاعاتی و هنجاری، مسئولیت‌پذیر و هدفمند هستند، اما در جنبه‌هایی مانند نیاز به ادراک شایستگی، تمایل به تجربیات جدید و استفاده از فرآیندهای منطقی تفاوت دارند. علاوه بر این، موسوی و همکاران (1401) بیان کردند که افراد با سبک هویت هنجاری معمولاً در تصمیم‌گیری‌های مهم به مشورت با منابع قدرت و افراد مهم می‌پردازند، از مواجهه با اطلاعات متضاد با خودپنداره‌شان پرهیز کرده و در برابر تغییر مقاومت نشان می‌دهند. در این راستا برزونسکی (1990) معتقد است این افراد هویت خود را بر اساس ارزش‌ها و انتظارات اجتماعی تعیین کرده و با پایبندی به قوانین، به تعهد اجتماعی دست می‌یابند. در همین راستا، لنگنه‌اف و همکاران (2021) گزارش کردند که افرادی که بر جنبه‌های شخصیتی خود متکی هستند، مسئولیت‌پذیری بیشتری نشان می‌دهند. در مقابل، سبک هویت اجتنابی - سردرگم با ویژگی‌هایی چون خطاهای شناختی ناکارآمد، ادراک شایستگی پایین، اجتناب از وظایف و تمایل به دوری از پذیرش مسئولیت ارتباط دارد (برزونسکی و همکاران، 1999). همچنین، برزونسکی و پاپینی (2021) تأکید کردند که خودپنداره غیرواقعی در این افراد، به تفسیرهای نادرست از خود و رفتارهای ناکارآمد منجر می‌شود. برزونسکی (1990) نیز اشاره کرد که افراد دارای این سبک، از مسائل و تعارضات هویتی اجتناب کرده، در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با هویت سردرگم می‌شوند و از پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی امتناع می‌ورزند.

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که سبک‌های اسنادی، هویت و ادراک شایستگی از عوامل کلیدی در تعیین سطح مسئولیت‌پذیری افراد هستند. در محیطی که شیوه‌های مؤثر در سبک‌های اسنادی به کار گرفته می‌شود، افراد احساس مسئولیت بیشتری نسبت به اعمال خود پیدا کرده و این امر به افزایش انگیزه و مشارکت در فعالیت‌ها منجر می‌شود. ادراک شایستگی به عنوان یک میانجی، نقش حیاتی در تقویت این مسئولیت‌پذیری ایفا کرده و به بهبود عملکرد کمک می‌کند. بنابراین، تقویت ادراک شایستگی می‌تواند موجب ارتقاء مسئولیت‌پذیری افراد شده و در توسعه برنامه‌های روان‌شناختی برای افزایش شایستگی و مسئولیت‌پذیری مؤثر باشد.

پژوهش حاضر که بر دانشجویان دانشگاه تبریز متمرکز است، نتایجش به دیگر جوامع قابل تعمیم نیست و در تفسیر آن برای سایر جوامع باید احتیاط کرد. همچنین، نقش عوامل جمعیت‌شناختی مانند سن، جنسیت، رشته تحصیلی و وضعیت تأهل در این تحقیق بررسی نشده است. توصیه می‌شود در مطالعات آینده، این عوامل در رابطه بین سبک‌های اسنادی و هویت با مسئولیت‌پذیری مدنظر قرار گیرند. برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای ارتقای هویت فردی، ادراک شایستگی و مسئولیت‌پذیری پیشنهاد می‌شود تا به بهبود توانمندی‌های فردی و حرفه‌ای کمک کند.

تضاد منافع

هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

منابع

- اسکندری، حسین، جلالی، یوسف، برجلی، احمد، سهرابی، فرامرز، و عسگری، محمد. (1401). پیکربندی و اعتباریابی الگوی روانی اجتماعی هویت نوجوانان پسر ایرانی: یک مطالعه روایتی. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، 46، 79-104.
- اکبری، مریم و باقری، زهرا (1401). مقایسه ادراک شایستگی، مسئولیت‌پذیری و سازگاری اجتماعی تحصیلی، عاطفی در دانش‌آموزان دور دوم ابتدایی با مادران شاغل و خانه دار. *دهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران*.
- الهی، اکرم (1397). نقش واسطه‌گری یا تعدیل‌کنندگی سبک اسناد در ارتباط بین سبک هویتی و انگیزه پیشرفت در میان دانش‌آموزان دختر پایه هشتم تا دهم شهر کرج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه خوارزمی.

- بای، نرگس؛ حسن آبادی، حمیدرضا و کاووسیان، جواد (1394). مدل ساختاری باورهای شایستگی و درک کلاس با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان: نقش رفتارها و باورهای پیشرفت. *روان‌شناسی کاربردی*، 11 (2)، 67-83.
- برزگر بفرهویی، فاضل (1391). بررسی رابطه منبع کنترل و عزت نفس با خلاقیت در دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر اردکان، *روان‌شناسی مدرسه*، 3 (2)، 7-14.
- بهرامی، ژیلدا؛ زندی، فرزاد؛ اکبری، مریم و جدیدی، هوشنگ (1399). تدوین مدل علی رفتارهای پرخطر براساس سرمایه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری با نقش میانجی هویت اخلاقی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه). *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، 19 (49)، 53-72.
- جلیلی غلامی، زهرا، عرب هاشمی، ملیحه، و صباغ حسن زاده، طلعت سادات. (1403). اثربخشی درمان شناختی- رفتاری مبتنی بر مدل مایکل فریش بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بهزیستی روان‌شناختی درمانجویان مراکز ترک اعتیاد. *پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی*، 39 (1)، 109-122.
- جوکار، بهرام. حسین چاری، مسعود و مهر پور، آناهیتا (1393). پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت در دانشجویان دانشگاه شیراز. *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، 4 (1)، 3-22.
- حسینی مهر آبادی، حکیمه السادات و عبدی زرین، سهراب (1400). پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس عملکرد خانواده و سبک هویت در دانشجویان دختر دانشگاه قم. *پژوهشنامه زنان*، 12 (35)، 68 – 43.
- حمیدی، فریده و قیطاسی، معصومه (1390). مقایسه کمال‌گرایی، تعلل و مسئولیت‌پذیری در دانشجویان مراکز تربیت معلم شهر اهواز به تفکیک جنس، *فصلنامه فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده*، 6 (18)، 159.
- ذبیحی حصار، نرجس خاتون و شجاع سلامی، طیبه (1398). بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های هویت در رابطه بین بافت اجتماعی کلاس واشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستانی دوره اول. *شهرخواف. اولین همایش ملی مدرسه فردا*.
- رضایی، پروین (1378). رابطه بین مسئولیت‌پذیری و خشنودی شغلی با انگیزه پیشرفت و سلامت روانی در مربیان تربیتی زن شهرستان اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- زارعی، سلمان (1397). تعیین سهم توانمندسازی روان‌شناختی و منبع کنترل درونی و بیرونی در پیش‌بینی تعهد سازمانی کارکنان آموزش و پرورش شهرستان نورآباد. *ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی، روان‌شناسی و مشاوره ایران*.
- سبزی، ندا و فولاد چنگ، محبوبه (1397). اثر بخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر ادراک شایستگی و شادکامی دانش‌آموزان پسر مقطع ششم ابتدایی شهر شیراز. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، 19 (4)، 114-123.
- سعادت‌ی شامیر، ابوطالب (1383). بررسی ارتباط بین سبک‌های هویت با سلامت عمومی و مسئولیت‌پذیری در دانشجویان دانشگاه‌های تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- شبانی شاد، سعید، زارع، حسین، زارع زاده، محسن، و زارع زاده، مسعود (1399). نقش خودپنداره به عنوان واسطه در رابطه بین حمایت اجتماعی و سبک‌های هویتی در دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه. *فصلنامه روان‌شناسی رویش*، 11 (1)، 7-23.
- شمسی، معصومه؛ همتی علمدارلو، قربان و شجاعی، ستاره (1399). مقایسه مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان دختر با و بدون کم توانی ذهنی. *مطالعات ناتوانی*، 10 (1)، 28.
- شیرینی، اردشیر و کاظمی، کبری (1393). بررسی رابطه خودباوری و مسئولیت‌پذیری پرستاران بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی شهر ایلام. *دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، 24 (5)، 83-91.
- طاهر سلطانی، فروغ؛ جمهری، فرهاد و باقری، فریبرز (1400). پیش‌بینی پیشرفت و مسئولیت‌پذیری براساس ادراک شایستگی، تاب‌آوری و نوجویی در بین دانشجویان. *علوم روان‌شناختی*، 20 (18)، 911 – 921.
- طیار کیلجاهی، بهرنگ؛ پناه علی، امیر و آزموده، معصومه (1401). تأثیر آموزش حل مسئله بر کیفیت زندگی و مسئولیت‌پذیری دانشجویان علوم پزشکی. *تصویر سلامت*، 13 (3)، 272 - 285.

- عسگری، پرویز؛ عنایتی، میرصلاح الدین، عسگری، مانا و روشنی، خدیجه (1390). رابطهٔ مسئولیت‌پذیری، ریسک‌پذیری و هیجان‌خواهی با تیپ D، فصلنامه اندیشه و رفتار در روان‌شناسی بالینی، 5 (20)، 2417.
- عقیلی، سید مجتبی؛ نصیری، الهه سادات (1393). رابطه راهبردهای یادگیری و سبک‌های اسناد با مسئولیت‌پذیری. شناخت اجتماعی، 3 (6)، 109-125.
- غضنفری، احمد (1383). اعتباریابی و هنجاریابی پرسش‌نامه سبک هویت (ISI-6G). مطالعات تربیتی و روان‌شناسی، 6 (4)، 81-94.
- لشکرگیر، حمید و یاراحمدی، محمد هادی (1400). تحلیلی بر رابطه بین منبع کنترل و سلامت روان در بین دانشجویان. اولین کنفرانس مدیریت، روان‌شناسی و علوم رفتاری.
- محسنیان، عاصفه؛ بلاغت، سید رضا و الهی، ذبیح‌الله (1397). رابطه منبع کنترل با تجربه غرقگی و توانمندسازی روان‌شناختی معلمان. مطالعات روان‌شناسی تربیتی، 16 (31)، 217-242.
- محمدزاده، مهسا (1400). رابطه مکانیزم‌های دفاعی و مسئولیت‌پذیری با اعتیادپذیری. مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، 4 (4)، 43-51.
- مدرس یزدی، الناز؛ جلالی، سیداحمد و تجلی، پریسا (1396). رابطه سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویت با مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان. مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی، 3 (1/3)، 53-59.
- مرادی، پرستو و پرندین، شیمیا (1399). اثربخشی تنظیم هیجان بر خلاقیت و مسئولیت‌پذیری نوجوانان شهر کرمانشاه. پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، 5 (46)، 43-55.
- موسوی، سیده فاطمه، بنیسی، پریناز، و شهرکی پور، حسن (1401). ارائه مدل مسئولیت‌پذیری براساس سبک‌های هویت با نقش میانجیگری خودپنداره در دانشجویان دانشگاه‌های تهران. روان‌شناسی و روانپزشکی شناخت، 10 (1)، 90-102.
- میرزایی چرویش، طاهره (1399). پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی و امید به زندگی براساس سبک اسنادی دانش‌آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور مرکز جوانرود.
- ناصرالحسین، زیدالطالب (1399). رابطه شایستگی ادراک شده بر تعهد و هویت ورزشی در مسابقات انتخابی چهاردهمین المپیااد دانشجویان منطقه 9. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه بین‌المللی امام رضا علیه‌السلام.
- ناصری، آمنه؛ آرن، نجمه؛ نوری مقدم، ثنا و نیک منش، زهرا (1400). مسئولیت‌پذیری و منبع کنترل در نوجوانان. کنفرانس مرکزی دانشگاه شیراز.
- نقی پور قزلجه، میترا؛ ستوده، زهرا؛ خسروی، صدرالله و هنرپروران، نازنین (1393). رابطه هویت با خودمختاری، شایستگی و وابستگی در نوجوانان دبیرستانی. زنان و خانواده، 9 (27)، 59-82.
- واحدی، شهرام، کاظم وند اصل، زهرا و چناری، سمیرا. (1402). تحلیل نیمرخ نهفته ابعاد هویتی و ارتباط آن با رضایت از زندگی دانشجویان کارشناسی. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، 50، 1-15.

- Akanaeme, I. N., Kalu, C. O., & Onyishi, C. N. (2022). Attribution styles as correlates of social competence and self-esteem of in-school adolescents. *Webology*, 19 (3), 674.
- Arfah, Y., Sinurat, Y. M., & Waru, A. (2023). Pengaruh Self Efficacy dan Locus of Control Terhadap Kinerja Karyawan CU Horas Tebing Tinggi. *Journal ILMIAH EDUNOMIKA*,
- Bach, G (2008). Self-esteem and attribution styles. Princeton: Princeton University Press 2008. Christiana, I.S. Influence of teachers' emotional intelligence on student's self-esteem and school adjustment. Unpublished thesis work, University of Nigeria, Nsukka, 2012.
- Baron AB. (1991). *Social psychology*. 6 th ed. U.S.A: 300-423.
- Bearable, A., & Likin, L. (2020). Nature relatedness in student teachers, perceived competence and willingness to each outdoors: An empirical study. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 20 (3), 189-201.
- Berger, K. S (2001). The developing person through the life span, *New York worth publishers*.

- Berzonsky MD, Papini DR. (2021). Cross-lagged Associations between Cognitive Dispositions, Identity Processing Styles, and Identity Commitments. *Self and Identity*. 24:1-7.
- Berzonsky, M. D. (1990). Self-construction over the life-span: A perspective on identity formation. In G, J. Niemeyer & R. A. Niemeyer (Eds.), *Advances in personal construct psychology: A research annual*, Vol. 1, 155–186. Elsevier Science/JAI Press
- Berzonsky, M. D. (2003). Identity style and well-being. Dose commitment matter? *Journal of Theory and Research*, 3, 131-142.
- Berzonsky, M. D., & Sullivan, C. (1992). Social-cognitive aspects of identity style: Need for cognition, experiential openness, & introspection. *Journal of Adolescent Research*, 7, 140 -155.
- Berzonsky, M. D., Nurmi, J.-E., Kinney, A., & Tammi, K. (1999). Identity processing orientation and cognitive and behavioral strategies: Similarities and differences across different contexts. *European Journal of Personality*, 13, 105 – 120.
- Berzonsky, M. D., Soenens, B., Luyckx, K., Smits, I., Papini, D. R., & Goossens, L. (2013). Development and validation of the revised Identity Style Inventory (ISI-5): Factor structure, reliability, and validity. *Psychological assessment*, 25 (3), 893.
- Cizkovicz, B. (2017). Learned helplessness as a mediating variable between the attributional style and academic achievement. *Pedagogy and Educational Sciences*, 5, Condry, J. C. (1984). Gender identity and social competence. *Sex Roles*, 11 (5-6), 485-511
- Condry, J. C. (1984). Gender identity and social competence. *Sex Roles*, 11 (5-6), 485-511
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985a). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of Research in Personality*, 19, 109- 134.
- Deyassa., K. (2019). Using our competence when we incorporate social responsibility. *Journal of Positive Management*, 9 (2):56-73. doi: 10.12775/JPM.2018.142
- Dudnyk., O., Malimon.L. (2022). Attributive style as a determinant of the modality of emotional manifestations of personality. *The Psychologist-Manager Journal*, 13-24.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Farmaki, A., Stergiou, D., & Kaniadakis, A. (2022). Self-perception of Airbnb hosts responsibility: a moral identity perspective. *Journal of Sustainable Tourism* 30 (5), 983- 1003.
- Granjo, M. Castro Silva, J & Peixoto, F (2021) Teacher identity: can ethical orientation be related to perceived competence, psychological needs satisfaction, commitment and global self-esteem? *European Journal of Teacher Education*, 44:2, 158-179,
- Houston, E. (2019). What Are Attributional and Explanatory Styles in Psychology? *Positive Psychology*.
- Jaakkola, T., Yli-Piipari, S., Watt, A., & Liukkonen, J. (2016). Perceived physical competence towards physical activity, and autonomous motivation and enjoyment in physical education as longitudinal predictors of adolescents' self – reported physical activity. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 19 (9), 750-754
- Jagger, J & Fifka, M. (2020). A comparative study of corporate social responsibility in English and German professional football. *Soccer & Society*; 21:7, 802-820.
- Kont, A; Kohan, S, (2017), "Path analysis of organizational commitment, Job Involvement and Job satisfaction in Turkish hospitality industry", *Journal of Tourism Review*, 64 (1), 416
- Langenhoff AF, Wiegmann A, Halpern JY, Tenenbaum JB, Gerstenberg T. (2021). Predicting responsibility judgments from dispositional inferences and causal attributions. *Cogn Psychol*.129
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (1984) Causal explanations as risk factors for depression: Theory and evidence. *Psychological Review*, 91, 347-374.
- Rotter, J.B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80 (1), 1-28.
- Ruibytė, L. (2018). Relationship between Individual Attributional Style, Self-Esteem, Locus of Control and Academic Achievement of Vytautas Magnus University Students. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences*, 4 (67) doi: 10.33607/BJSHS.V4I67.535
- Shen, B., Centeio, E., Garn, A., Martin, J., Kulik, N., Somers, C., & McCaughtry, N. (2016). Parental social support, perceived competence and enjoyment in school physical activity. *Journal of Sport and Health Science*, xx, 1-7.

- Shevchenko, N. (2022). The Relationship between Internality and Self-development of Psychology Students: The Effect of Optimistic Attributional Style. *Social welfare*.56-70.
- Shum, I. P., & Fox, R. (2004). Changing schools through exploring innovative 21st pedagogical practices using ICTs. In *Beyond the comfort zone: Proceedings of the ASCILITE Conference*.
- Sohrabi, F., & Sartipzadeh Dizaj, S. (2020). The Relationship Between Attributional Style and General Health in Diabetic Patients with Good and Poor Metabolic Control of Diabetes. *Quarterly of Clinical Psychology Studies*, 10 (37), 129-155. Allameh Tabataba'i University.
- Tan, H.-T., & Yu, Y. (2018). Management's responsibility acceptance, locus of breach, and investors' reactions to internal control reports. *The Accounting Review*, 93 (6), 331-355.
- Usher, E. L., & Pajares, F. (2008). Sources of self-efficacy in school: Critical review of the literature and future directions. *Review of Educational Research*, 78 (4): 751-796
- Vartanian LR, Hayward LE, Carter JJ. (2022). Incorporating physical appearance into one's sense of self: Selfconcept clarity, thinidea internalization, and appearanceself integration. *Self and Identity*. 28:16.
- Weiner, B. (1985). An attributional theory of achievement motivation and emotion. *Psychological review*, 92 (4), 548
- Woolfolk, A.E. (2004). *Educational psychology* (5th, 6th, 8th, and 9th ed.). Boston: Allyn an Baco.